

אותה אבקש

707

בשבילי הפרשה

ישיבת מיר ירושלים

גיליון שבועי לתלמידי, בוגרי וידידי ישיבת מיר

פרשת פנחס, תשפ"ו

זמני כניסת השבת

Baltimore, MD - 8:18	Minneapolis, MN - 8:44
Brooklyn, NY - 8:12	Miami, FL - 7:57
Chicago, IL - 8:09	Monsey, NY - 8:14
Houston, Texas - 8:07	Montreal, Quebec - 8:28
Johannesburg, S. Africa - 5:10	Passaic, NJ - 8:13
Lakewood/Deal, NJ - 8:11	Toronto, Ontario - 8:44
London, UK - 9:06	Yerushalayim - 7:13
Los Angeles, CA - 7:50	Zurich, Switzerland - 9:07

בשבילי הלכה

ע"י הרב הגאון מאיר צבי שפיצר שליט"א
הערות בעניני הלכה. הלכה למעשה יש לשאול לרב

פנחס

ושם בת אשר שרה, וע' רמב"ן מתרגום בת אשר, ונקראת בתו.
וע' ח"ס אהע"ז ח"א ע"ו ד"ה הנה ראשון, דמכאן ידעו המגדל בן
חבירו כאילו ילדו.

וע' מגילה י"ג ע"א למדו ממש ובתיה כל המגדל יתום בתוך ביתו
מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו. וע' חו"מ מ"ב ברמ"א בשם תשובות
מיימוני דמי שמגדל יתום בתוך ביתו וכתב עליו בשטר בני לא מקרי
מוזיק וכשר. וע' ע"ש ח"ס אהע"ז ע"ו הנ"ל.

וע' קובץ תשובות הגרי"ש ח"ג סי' י"ז בשם הח"ס דאולי אין ראיה
מחו"מ הנ"ל דהיינו רק בין המאמץ ובנו ולא לענין עלמא.

וע' ח"ס אהע"ז ח"ב מ"א שאין לקרא בן מאומץ על שם אביו כיון
שיפטר אשת המאמץ מיבום. וע' משנה הלכות ח"ג כ"ו.

וע' עיקר ר"א ג' אמר לה הקב"ה לבתיה בת פרעה, משה לא היה
בנך וקראתו בנך, אף את לא את בתני ואני קורא אותך בתי שנאמר
אלה בני בתיה, בת קה. ומבואר הזכות הגדול של המגדל בן חבירו.

וע' שו"ת רמ"א קי"ח כל המגדל בן חבירו יש לו זכות לומר קדיש
כמו שאר אבלים. ומשום כאילו ילדו. וכן ח"ס קס"ד.

ולכא"א"כ ה"ה המלמד תורה לבן חבירו כאילו ילדו. וע' מהרי"ל
הל' יו"כ שהזכיר רבותיו בהזכרת נשמות. והטעם כנ"ל.

וע' ב"ר פ"ד י"א שלא ידע יעקב דירח קאי על בלהה שגדלתו
כאמו. ומבואר דגם סימן מן השמים סומך על ענין זה של המגדל
בן חבירו כאילו ילדו.

וע' חכמת שלמה אהע"ז ס' א' דין אולי יצא מצות פו"ר משום
דין זה.

וע' אהבת ציון ט' מכן הנוב"ד"ה מה יקר, שפי' בזה שאמר בן עזאי
נפשי חשקה בתורה, היינו שמקיים פו"ר ע"י תלמידים.

ובענין מגדל בן חבירו, ע' שם עולם סופט"ו בסוגרים דחסרי בנים
יש להם עצה בזה, ומה שלא הזכיר הנביא אלא אמר לסריסים
וכו' אשר ישמרו את שבתותי וכו', כי הוא בכלל בחרו באשר
חפצתי, ועוד דאלו הבנים לא עדיפי מבנים שלו ולא שייך לומר
טוב מבנים ומבנות.

הערות ותגובות בלשה"ק או באנגלית יתקבלו ברצון במייל
bishvilleihalacha@themir.org

מזן ראש הישיבה הגאון החסיד הרב אליעזר יהודה פינקל זצלה"ה

הילד השיב בחיוב לשתי השאלות, ורבי אליעזר יהודה
הגיב ואמר: "אביך הוא ירא שמים גדול!".

הילד השתומם מהדבריו החיוביים שדיבר על אביו,
ושאל את רבי אליעזר יהודה: "כיצד ראש הישיבה
אומר כן? הרי אבי עזב את הישיבה לא מכבר, עם נימה
של ביקורת כביכול על הנהגת הישיבה?"

רבי אליעזר יהודה השיב בפליאה: "מה השייכות.
מסתמא אתה יודע כי אצלי מסתובבים הרבה בני
תורה ותלמידי-חכמים, ולא כולם רואים איתי עין
בעין כל דבר וענין. למרות כן אני מכבד ומוקיר את
כולם, את כל הסוגים והמינים. כל מי שעמל ויגע
בתורה ומחדש חידושים ובא להשמיע אותם באוזני,
אני משתדל לתמוך בו כלכלית".

"כך גם מה שעשה אביך שנטש את הישיבה". הפטיר
רבי אליעזר יהודה, "הוא עשה זאת רק משום שהיה
סבור כי כך הוא רצון השם. אמנם אני מבין אחרת
ממנו, אבל אין לי ספק כי הוא עשה זאת מתוך יראת
שמים. ולכן אני מעריך אותו".

עוד ציין לי בנו של רבי מנחם, כי על אף שאביו עזב
את הישיבה עם ביקורת מסויימת על התנהלותה,
המשיך רבי אליעזר יהודה לשלוח לו משכורת מידי
חודש בחודשו. באמצעות גיסו הגאון הצדיק רבי דב
סוקולובסקי זצ"ל, ראש ישיבת תורה ויראה; כדי שלא
תמוט רגלו ויחל להמשיך לשקוד על תלמודו הלאה
מאין מפריע. כי ידע שנהג כפי שנהג מטהרת נפש
ויראת שמים, ולכן הוא ראוי לכל הערכה!

י"ט תמוז תשכ"ה
מפורסמת וידועה אהבתו ומסירותו של מו"ר ראש
הישיבה הגאון החסיד הרב אליעזר יהודה פינקל
זצלה"ה לכל בן תורה, ללא הבדל אם לומד הוא
בישיבתו, ישיבת מיר, או בכל ישיבה אחרת. על
גדלותו בהנהגה זו גם כלפי מי שעזבו את הישיבה
כמחאה על הנהגת מו"ר רה"י ניתן ללמוד מהמעשה
הבא שסיפר הג"ר אליעזר טורק שליט"א בספרו
'אוצרותיהם אמלא':

בשנותיה הראשונות של ישיבת מיר בארץ הקודש,
הגיע באחד הימים נשיא המדינה לבקר בהיכל הישיבה.
ביקור זה היה אמור להועיל לישיבה מבחינה כלכלית,
ולשמם כמנוף להתפתחותה ושגשוגה. לכן נאות מו"ר
ראש הישיבה הגה"ח רבי אליעזר יהודה פינקל זצ"ל,
לקבלו בגיוני כבוד כפי שמתאים ומקובל להעניק
לאישי ציבור ועסקנים.

סערה גדולה פרצה בעקבות הביקור אחרים מבני
הישיבה - בעיקר אלו שנגמנו על בני הישוב הישן,
אשר חרטו על דגלם את שיטת ההתבדלות המוחלטת
- התקוממו נוראות, ובעקבות כך היו כמה אברכים
ובחרים שעזבו את הישיבה בהפגנותיו. אחד מהם
היה הרב הצדיק רבי מנחם הכהן פישר זצ"ל.

סיפר לי אחד מבניו של רבי מנחם, כי כשהיה עדיין ילד
עזר כמה חודשים לאור שנטש אביו את הישיבה, הוא
הסתובב בבנין ישיבת מיר, ורבי אליעזר יהודה פגש בו
ושאלו: "לך קוראים פישר? אתה בנו של רבי מנחם?"

פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם (כה, יא)

צ"ב: מדוע ייחס הכתוב את פנחס עד אהרן הכהן, בשלמא בפסוק זה שהוא אחר שקינא את קנאת ה' והתחילו
מבין אותו, אפ"ל שייחסוהו לאהרן כדי לכבדו, אך בפס' לעיל (כה, ז) "וירא פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן"
שהוא קודם מעשה הקנאות, מדוע ייחסה אותו כבר התורה לאהרן הכהן?

מידתו של אהרן הייתה 'אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה'. על ידי אהבת הבריות
שהייתה בו היה מקרב אותם לתורה (כמבואר ברע"ב בבות א"ב). ונראה שבאה התורה ללמדנו שפנחס הגיע
לדרגת קנאי משום שהייתה בו מידת אהרן 'אוהב את הבריות ומקרבן לתורה'. משום שלולא מידת השלום
ואהבת הבריות יש חשש שיעשה את מעשה הקנאות מתוך שנאה ואכזריות וזו אכן קנאות אמת. רק מי שאוחז
במדרגת השלום ואהבת הבריות ראוי להיות קנאי.

ביום הזיכרון של מו"ר רה"י הגה"ח הרב אליעזר יהודה פינקל זצלה"ה, יש להתבונן מה היה כוחו הגדול עד
שזכה ונתגלגלה בידו הזכות העצומה לבנות את הישיבה הקדושה. מחד היה תקיף מאוד. ומאידך, התמסר לכל
אחד מבני הישיבה כאילו הוא בנו. קשה להבין זאת, דרך בן אדם שאדם תקיף הוא תקיף בכל ענין, ואדם שהוא
רך מטבעו, הרי זה לכל אחד ואחד.

אמנם במעשה פנחס התחדש שאין בכך כל סתירה. אדרבה, רק משום אהבת ישראל שבערה בו והמסירות
שמסר עצמו לכל אחד מישראל, יכול היה לאזור כגבר חלציו, ולקנאות את קנאת ה' בתקיפות נוראה.

זה היה סוד כוחו הגדול של ראש הישיבה זצוק"ל. רק מחמת אהבתו העצומה לכל אחד מבני הישיבה, יכול היה
לקרבו, להכות על קודקודם, ולתבוע בכל תוקף מכל אחד 'גדל'!

מתוך שיחתו של מו"ר רה"י הגרנ"צ פינקל זצלה"ה
להגל יום י"ט בתמוז יום הויברון למו"ר רה"י הגרנ"צ פינקל זצלה"ה

דברי הימים

דברי הבהרת

קנאות מתוך אהבת הבריות

ליום הזכרון של מזן ראש הישיבה הגאון החסיד הרב אליעזר יהודה פינקל זצלה"ה

"וירא פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן ויקם מתוך העדה ויקח רומח בידו" (במדבר כה, ז). וברשי" (שם): "וירא פנחס - ראה מעשה ונוכר הלכה, אמר לו למשה מקובלני ממך הבועל ארמית קנאין פוגעין בו, אמר לו: 'קריינא דאגרתא איהו ליהיו פרונוקא', מיד 'ויקח רומח בידו וגו'".

קנאת אמת - מתוך אהבה גמורה בלבד

על הלכה זו ש'קנאין פוגעין בו', שנינו בגמרא (סנהדרין פב, א): "הבא להימלך אין מורין לו", וכפי שפסק הרמב"ם (איסור"ב פי"ב, הלכה ד - ה): "כל הבועל כותית וכו' אם פגעו בו קנאין והרגוהו הרי אלו משובחין וזריזין, ודבר זה הלכה למשה מסיני הוא, ראיא לדבר זה מעשה פנחס בזמרי. ואין הקנאי רשאי לפגוע בהן אלא בשעת מעשה וכו', ואם בא הקנאי ליטול רשות מב"ד להרגו, אין מורין לו ואע"פ שהוא בשעת מעשה". ויש לבאר ענין זה. שהרי אם זו הלכה מפורשת, מדוע אין מורין כך הלכה למעשה.

ביאר בזה מזן ראש ישיבה הגר"ח שמואלביץ זצ"ל (שיחות מוסר, מאמר 'אוהב את הבריות ומקרבן לתורה') כי הלכה זו לא נאמרה בעיקרה לכל אדם, אלא רק למי שעושה מעשה מתוך קנאות בלבד ואין בליבו כלל על בעל העבירה בעצמו, ואדרבה, הוא גדוש ומלא באהבת ישראל ולא היה פוגע בבעל העבירה מחמת עצמו כלל, אלא רק מחמת שבווערת בו קנאה לדבר ה' עושה מעשה קנאות והורג את בעל העבירה. לפיכך קודם שהגיע למדרגת קנאות, אין בהריגה זו מצוה כלל, אלא היא בכלל מעשה רציחה שאסרה התורה.

נמצא שיש ברציחה זו הבדל דק עד מאוד, אם כוונתו לקנאת ה', הרי שהוא מקיים בזה מצוה חשובה עד מאוד ואף מחויב בדבר, אולם אם עושה זאת מחמת סיבות ונגיעות נוספות הרי הוא בכלל רוצח. וממילא אדם המגיע לבית דין ליטול רשות על מעשה זה, אי אפשר להחליט בדבר העומד ותלוי בהבדל כה דק מן הדק, ולכך אין מורין לו הלכה זו.

הוסיף בזה מזן הגר"ח שמואלביץ זצ"ל וביאר בשיחה בישיבה, שיש שטועים וחושבים ש'קנאות', פירושה כעס, צעקות ועשיית מעשה בידיים כנגד דבר הנעשה שלא כדרך התורה. אך האמת היא, ש'קנאות' פירושה בעירה פנימית שעולה ופורצת מאליה מתוך ליבו הטהור של זה המקנא כנגד חילול ה' וכנגד מעשים שנעשו שלא כדרך התורה הק', וכפי שאמר זאת בלשונו: "נישט די וואס ווארפן שטיינער זיינען קנאים [לא אלו שזורקים אבנים הם הקנאים]".

ומשום זה, לא נאמר דין זה 'של קנאין פוגעין בו', אלא כאשר קנאת ה' טהורה בוערת בקרב האדם מתוך אהבת הקב"ה ומתוך אהבת ישראל וללא כל חשבונות נוספים, וכיון שמתוך אותה הקנאה הוא רוצה לפגוע בעובר העבירה, הרי זו 'קנאות' אמיתית!

יחוסו של פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן לענין מעלותיו

נאמר: "וירא פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן", ייחסו הכתוב אחר אהרון הכהן, ויש להבין מדוע נצרך הכתוב להאריך ולפרט את ייחוסו, אמנם כאשר נאמר לאחר מכן (שם, יא): "פנחס בן אלעזר בן אהרון הכהן השיב את חמתו", היה זה משום כבודו, וכפי שביארה הגמרא (סנהדרין פב, א): "התחילו שבטים מבזין אותו: 'ראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לעבודת כוכבים והרג נשיא שבט מישראל', בא הכתוב ויחסו: 'פנחס בן אלעזר בן אהרון הכהן'". אך מדוע טרח הכתוב קודם מעשה זה לייחסו לאהרון הכהן.

את מעלתו של אהרון הכהן למדנו במשנה באבות (פ"א, מ"ב): "אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה". אהרון נתייחד במעלת השלום ובקירוב הבריות לאביהם שבשמים, וכפי שהביא הרע"ב (שם) לפרש: "כיצד היה אהרון אוהב שלום, כשהיה רואה שני בני אדם מתקוטטים היה הולך לכל אחד מהם שלא מדעת חבירו ואמר לו ראה חברך איך הוא מתחרט ומכה את עצמו על שחטא לך, והוא אמר לי שאבוא אליך שתמחול לו. ומתוך כך כשהיו פוגעים זה בזה היו מנשקים זה את זה. וכיצד היה מקרב הבריות לתורה, כשהיה יודע באדם שעבר עבירה היה מתחבר עמו ומראה לו פנים צהובות. והיה אותו אדם מתבייש ואמר: 'אילו היה יודע צדיק זה מעשי הרעים כמה היה מתרחק ממני', ומתוך כך היה חוזר למוטב".

ונראה, שכיון שייחס הכתוב את פנחס לאהרון בפרשה זו, משמע שפנחס הגיע למדרגת קנאי משום שנתייחס לאהרון אף במידה זו של 'אוהב את הבריות ומקרבן לתורה', והיינו, שרק משום שהיה מיוחד במידה זו של אהבת ישראל זכה להגיע למדרגת קנאות, כי היא תנאי לקנאות אמת. וכל שחסר באהבת הבריות, חסר הוא בהיכי תמצוי להיות קנאי, שהרי אפשר שעושה את כל מעשהו מחמת אכזריות ח"ו.

ונראה להוסיף ולבאר בזה, דאיתא בחז"ל (ספרי במדבר, פמ"ב): "גדול השלום ששמו של הקדוש ברוך הוא קרוי שלום, שנאמר (שופטים ו, כד): 'ויקרא לו ה' שלום'". ונראה, שכיון ששמו של הקב"ה הוא 'שלום', ממילא קנאות אמיתית לכבודו של הקב"ה יכולה להיעשות רק על ידי מי שהוא מופלג במידת השלום ואוהב את הבריות, שממילא יסוד אש הקנאות הבוערת בתוכו הוא מתוך השאיפה להתדבק בדרכיו של הקב"ה. אולם מי שאינו שלם במעלה זו, קנאותו אינה קנאות אמיתית ואינה לכבוד הקב"ה אלא מתוך כוונות שאינם טהורות.

שכרו של פנחס - במידה כנגד מידה

הנה מצינו שפנחס קיבל שכר עצום על מעשיו, וכפי שנאמר (במדבר כה, יב-יג): "לכן אמור הנני נתן לו את בריתי שלום, והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם, תחת אשר קנא לאלוקיו". וביאר בתרגום יונתן בן עוזיאל (שם, יב): "בשבועא אימר ליה [נשבע לו הקב"ה] מן שמיא אנא גזר ליה ית קימי שלם [משמי הנני גזור לו את בריתי שלום] ואעבדיניה מלאך קיים [ואעשהו למלאך קיים] וייחי לעלמא למבשרא גאולתא בסוף יומיא [ויחיה לעולם לבשר הגאולה בסוף הימים]", והיינו שהבטיח לו הקב"ה, שיעשה למלאך ויזכה לבשר את הגאולה באחרית הימים, וכפי שלימדנו חז"ל (פרקי דר"א, פמ"ו) שאליהו הנביא הוא פינחס. וזהו שנאמר: "בריתי שלום", היינו כמלאכים שאין בהם לא קנאה ולא

שנאה אלא רק שלום, וכשמו של הקב"ה שנקרא שלום.

ועל פי מה שנתבאר, נמצא שפינחס קיבל את שכרו במידה כנגד מידה, שכיון שקינא את קנאת ה' בטהרה, ללא נגיעות עצמיות כלל, זכה להגיע לדרגת מלאך שאין בו קנאה אלא רק שלום, ומדרגה זו היא דרגה גבוהה ברוחניות, שאין מיתה וכילוי שולטים בה.

אהבת הבריות - תנאי לקבלת התורה

אמנם מלשון המשנה באבות (פ"א, מ"ב): "אוהב את הבריות ומקרבן לתורה", יש ללמוד דבר נוסף, שהרי בתחילה כתבה המשנה: "אוהב את הבריות" ורק לאחר מכן כתבה: "ומקרבן לתורה", והיינו משום שבתחילה יש לאדם לאהוב את הבריות, ורק לאחר מכן יכול הוא לקרבן לתורה, וכל שחסר במדרגה זו של אהבת הבריות, אינו יכול לקרבן לתורה.

וביאר זאת מרן הגר"ח זצ"ל על פי דברי הרמב"ם בפירושו המשניות (שם, מ"ג): "אמרו שאהרן עליו השלום כשהיה מרגיש באדם שתוכו רע או שהיו מספרים לו שתוכו רע ושבידו עבירה, היה מתחיל לו לשלום, והיה מתאהב אליו, היה מרבה לספר עמו, והיה האיש ההוא מתבייש בנפשו, ואומר: 'אוי לי אילו היה ידוע אהרן צפון לבי ורוע מפעלי לא היה מתיר לעצמו להסתכל בי, כל שכן שידבר עמי, ואמנם אני אצלו בחזקת אדם כשר, לכן אני אאמת את דבריו ומחשבתו ואהיה חוזר למוטב, ונעשה מתלמידיו הלומדים ממנו". בתחילה היה אהרן 'מתאהב אליו', ורק לאחר מכן היה אותו אדם נעשה לתלמידו, היות וצדיק גדול כאהרון לא היה יכול לקרב אדם חוטא, מחמת הריחוק הקשה כלפי אדם שחילל את רצונו ית'. ורק מחמת מידת אהבת הבריות שהייתה טבועה בו וגברה על הכל, קירב אף אנשים אלו לתורה.

ונראה להוסיף ולהטעים בזה, הנה נאמר (שמות יט, ב): "ויחן שם ישראל נגד ההר", ופירש רש"י: "ויחן ישראל - כאיש אחד בלב אחד", וביאר זאת האור החיים הק' (שם): "וכנגד זה אמר: 'ויחן שם ישראל' לשון יחיד, שנעשו כולן יחד כאיש אחד, והן עתה הם ראויים לקבלת התורה". וכן מפורש הוא בחז"ל (ד"א זוטא, פרק השלום): "אמר הקב"ה הואיל ושנאו ישראל את המחלוקת ואהבו את השלום ונעשו חנייה אחת הרי השעה שאתן להם את תורת", ומבואר שרק לאחר שאדם מתדבק במידת השלום נעשה הוא ראוי לקבל את התורה. ובה מבוארים היטב דברי המשנה: "אוהב את הבריות ומקרבן לתורה", שכן רק על ידי שאדם מגיע לידי מעלה זו של אהבת הבריות, ומתדבק במידת השלום שהיא משמותיו של הקב"ה, יכול הוא לקרב את הבריות לתורה.

וזהו דאיתא בגמרא (ברכות סד, א): "אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא, תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם", שכיון שהגיע אדם למעלת תלמיד חכם, בהכרח שהוא מופלא במידת השלום, שהיא התנאי לקבלת התורה, ומביאה לידי ריבוי תורה בעולם.

*

מרן הגר"ח זצ"ל היה רגיל לדבר בענין זה (שיחות מוסר, מאמר 'אוהב את הבריות ומקרבן לתורה') ביום הזכרון של מרן ראש הישיבה הגאון רבי אליעזר יהודה פינקל זצוק"ל שחל בימים אלו, ועמד בראשות הישיבה למעלה משתי דורות, וזכה לבנות את כל הישיבה הק'.

ביום פקידתו של רבינו זצוק"ל, יש להתבונן במה היה כוחו כל כך גדול עד שזכה

ונתגלגלה בידו הזכות העצומה לבנות את הישיבה הקדושה - שהיא תל תלפיות לתלמידי חכמים מכל העולם. כי הנה מחד היה תקיף מאוד, גנרל גדול! אולם מאידך גיסא התמסר לכל אחד ואחד מבני הישיבה כאילו הוא בנו ממש. בעיניים רגילות, קשה להבין זאת, דרך בני אדם שאדם שניחן במידת התקיפות, הוא תקיף בכל ענין, ואדם שהוא רך מטבעו, הרי זה לכל אחד ואחד.

אמנם במעשה פנחס התחדש שאין בכך כל סתירה, ואדרבה רק משום אהבת ישראל שבערה בו והמסירות שמסר עצמו לכל אחד מישראל, יכול היה לאזור כגבר חלציו, ולקנאות את קנאת ה' בתקיפות נוראה.

זה היה סוד כוחו הגדול של ראש הישיבה זצוק"ל. רק מחמת אהבתו העצומה לכל אחד ואחד מבני הישיבה, יכול היה לקרבן, להכות על קודקודם, ולתבוע בכל תוקף מכל אחד מהם 'גדל'!

ומספרים, שהיה אדם שהביא סחורה ליישיבה מידי פעם, ופעם אחת כשפגש בו ראש הישיבה, שאלו בפשטות כמה דפים הוא למד באותו היום, ומני אן, התחיל אותו סוחר ללמוד עד שלבסוף גדל בתורה ונעשה דיין בישראל. והיינו, שכיון ששאלה זו ששאל אותו ראש הישיבה באה מתוך אהבה ודאגה אמיתית לנפשו של אותו סוחר, הוא הרגיש בכך, וחזר לתלמודו. עד כמה גדול כוחה של אהבת הבריות!

זהירות יתירה בהרחקת בני אדם - גם אם היא הרחקה ראויה.

מעולם לא מצינו שהרחיק בן אדם כלשהוא, הוא אהב אהבת נפש את כל אחד מבני הישיבה, ואפי' אם היה אחד מהם שפירש ח"ו, לא הסיר דאגתו ממנו. ואף כשכולם היו מרחיקים מעל עצמם את מי שלא התנהג כראוי, מכל מקום ראש הישיבה זצוק"ל קירבו אליו באהבה יתירה, תוך שהוא ממשיך זאת לערימה של אבנים המונחות זו על גבי זו, שכאשר יסלקו את האבן התחתונה הרי ששאר האבנים יפלו והם ימלאו את מקום האבן התחתונה, כך אם ירחיקו בחור שאינו מתנהג כשורה, לא ירחיקו מכך מאומה, שכן יבוא מישהו אחר במקומו.

פעם אירע שנכנסו לפני ראש הישיבה זצוק"ל קבוצה של בחורים חשובים, והתלוונו בפניו על בחור מסוים שאינו מתנהג כשורה ואשר לדעתם צריך להרחיקו מהישיבה. אך ראש הישיבה הודיע להם שהוא מסרב להרחיקו מהישיבה. אמרו לו בחורים אלו, שאם בחור זה לא יורחק מהישיבה, הם עצמם יקומו ויעזבו את הישיבה. השיב ראש הישיבה, כי מוטב שהם יעזבו את הישיבה ולא בחור זה, שכן הם ימשיכו ללמוד בכל מקום שאליו יגיעו לבסוף, אך הוא ירד ח"ו לדיוטא תחתונה, והשאירו בישיבה.

וכאן ישאל השואל, האמנם, הרי זו סכנה לכל בני הישיבה, וכיצד הרהיב ראש הישיבה לסכן את כל בני הישיבה עבור בחור זה. אכן ראש הישיבה שמידת 'אוהב את הבריות' הייתה חלק מקנין נפשו, לא היה יכול לנהוג בבחור זה כפי שלכאורה היה ראוי ולהרחיקו, אלא אדרבה הוא מסר נפשו על הדבר והיה לומד עם אותם בחורים, ובאהבתו הרבה זכה להחזירם למוטב, לפי שאהבה זו היא מן הדברים היוצאים מן הלב ונכנסים אל הלב, וכאשר בחורים אלו היו מרגישים בכך, השפעתו עליהם הייתה עמוקה מאוד, והיו משנים את דרכם לגמרי.

דברי חז"ל מצינו כמה פעמים את חשיבות זהירות הרחקה אדם בשתי ידיים, וגם אם ראוי לכך. איתא בגמרא (סנהדרין צט, ב): "תמנע בת מלכים היתה, בעיא לאיגורי [רצתה להתגיר], באת אצל אברהם יצחק ועקב ולא קיבלוה [להתגיר],

פניו מתוך השמחה והקירבה שהייתה לו עם כל אחד. בכל מקום שנכח בו, היו הכל נהנים להסתכל בזיו פניו שהאיר כשמש בצהרים, עד כדי כך שפעם אירע שהשתתף באסיפת רבנים שנכח בה האדמו"ר מגור זצ"ל, האדמו"ר הביט בו בהתפעלות מרובה ושאל את הנוכחים: "מי הוא זה היושב כאן שאור פניו קורן כל כך". וכן כל מי שנכנס לבית המדרש שהיה מלא וגדוש במאות לומדים, מיד היה מבחין בדמותו של ראש הישיבה, שפניו היו קורנות ומאירות. קשה לי להסביר זאת, אך התבוננות בפניו הייתה מביאה לידי חיזוק בעבודת ה'.

וכן מצינו אצל משה רבינו ע"ה שנאמר בו (שמות לד, ל): "וירא אהרן וכל בני ישראל את משה והנה קרן עור פניו". וביאר בזה אחד מגדולי הדור שליט"א, שהאור הגדול שנח על פני משה רבינו היה מחמת התקרבותו ודביקותו בהקב"ה, שמחמת זה הוארו פניו בקרן אור. והביאור בזה, על פי מה שאמרו חז"ל (אבות פ"ג, מ"א): "כל שרוח הבריות נוחה הימנו רוח המקום נוחה הימנו", ואכן, דברי חז"ל אלו נתקיימו באופן מובהק בראש הישיבה זצ"ל, שכיון שנתייחד באופן נעלה באהבת הבריות ורוח הבריות הייתה נוחה הימנו ביותר, ממילא זכה להגיע לאהבת תורה מופלגת ולהתקרב לבוראו, עד שזכה למעלה מעין המעלה שזכה בה משה רבינו - 'קרן עור פניו'.

אהבת הבריות מביאה לידי אהבת תורה

אכן אהבתו לתורה וללומדיה הייתה מופלאה ביותר, הוא היה נוהג לסיים את הש"ס בכל שנה, ובנוסף היה לומד אחרי התפילה בישיבה הק' את ה'יד החזקה' לרמב"ם על פי הסדר, והיה מסיימו פעם או פעמיים בשנה, אולם כיון שידע את הש"ס על בוריו, זה לא היה אצלו כלימוד ספר הלכות בלבד, אלא כחזרה על כל הש"ס.

באהבתו את התורה ולומדיה, היה יושב יומם ולילה מתוך הארת פנים, בכדי לשמוע חידושי תורה מכל צורבא מרבנן שהיה מגיע אליו, ובעניין זה היה יחיד בדורו, שכן מעולם לא שמענו על אדם גדול בתורה שיושב לשמוע חידושי תורה מכל אחד, ובפרט שחידושים אלו לא היו רק על המסכתות שנלמדו בישיבה, אלא על כל סדר הש"ס.

כשלמדו בישיבה את סוגיית יאוש שלא מדעת (ב"מ כא, ב), העיד ראש הישיבה זצוק"ל שעל סוגיא זו בלבד הוא כבר שמע מאתיים ארבעים ושלושה חבורות! ולאחר מכן הוא היה יכול לומר את החידושים שאמר כל אחד ואחד!

ולא עוד, אלא שהוא לא היה מוכן שיאמרו לו סתם 'שטיקל תורה' - בכדי לצאת ידי חובה' בלבד, אלא היה מתווכח ומלכך את הענין מכל צדדיו, ולעיתים תוך כדי הדברים, היה מעלה ומשפיל אברכים - ירידה לצורך עליה, מתוך התדבקות מוחלטת בתורתם כאילו הוא לומד עתה חידושים של גדולי האחרונים. כח עצום זה לא היה לו, אלא רק משום אהבת התורה הגדולה שבערה בו כאש.

הלכה והייתה פילגש לאליפז בן עשוי [שהוא מזרע יצחק], אמרה: 'מוטב תהא שפחה לאומה זו ולא תהא גבירה לאומה אחרת'. נפק מינה [יצא ממנה] עמלק דצערניהו ליישראל, מאי טעמא, דלא איבעי להו לרחקה [שלא היה להם להרחיקה מתחת כנפי השכינה]. ויש להתבונן בזה, הנה אברהם אבינו היה מגייר את האנשים ולמרות זאת הכריע שלא לגייר את זו, ואף שאר האבות הקדושים - יצחק ויעקב הכריעו כן, וכי יש לנו פסק גדול מזה? ואף על פי כן נתבעו על עצם הרחקה זו, ויצא עמלק שהרע לעם ישראל במשך כל הדורות עד עצם היום הזה. הרי לך גודל התביעה המוטלת עלינו, להרגיש בצער השני ולהיזהר מלהרחיקו בשתי ידים, ואף אם נעשה הדבר בדיון.

וכן מצינו גבי אותו האיש, כמבואר בגמרא בסוטה (מו, א): "ת"ר לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת וכו', ולא כיהושע בן פרחיה שדחפו לאחד מתלמידיו בשתי ידיו וכו' רבי יהושע בן פרחיה וכו' איקלע להווא אושפיזא [נודמן למקום אכסניה] וכו' עבדי ליה יקרא טבא [עשו לו בה כבוד מרובה], יתיב וקא משתבח כמה נאה אכסניא זו [הרבה בשבח אותה אכסניא], אמר ליה [אותו האיש] רבי, עיניה טרוטות [מכוערות, שסבר שכוונתו הייתה לבעלת האכסניא]. אמר ליה רשע, בכך אתה עוסק [שאתה מסתכל באשת איש]. אפיק ד' מאה שיפורי ושמתיה [הוציא ארבע מאות שופרות ונידוהו], כל יומא אתא לקמיה [שיקבלו בתשובה] ולא קבליה [ולא קבלו] וכו'. אול זקף לבינתא, פלחא [הלך, לקח לבינה והשתחוה לה]. אמר ליה [רבי יהושע] חזור כך. א"ל כך מקובלני ממך, וכל החוטא ומחטיא את הרבים, אין מספיקין בידו לעשות תשובה, דאמר מר אותו האיש כישף והסית והדיח והחטיא את ישראל". הרי שמפני שרבי יהושע הרחיק את אותו האיש בשתי ידיו, נגרם לכל העולם ובפרט לעם ישראל אסונות נוראיים, לדורי דורות ועד היום הזה. כמה קשה כוחו של ריחוק.

וכן מצינו גבי אברהם אבינו ע"ה שנצטווה לגרש את ישמעאל מביתו, ואף על פי כן כשגרשו נתן בידו "לחם וחמת מים" (בראשית כא, יד), משום שישמעאל באותה עת היה חולה מסוכן. ופירש רש"י (שם) שאברהם לא נתן לישמעאל כסף וזהב לפי שהיה שונאו על שיצא לתרבות רעה. ומאידך בפרשת העקידה אמר הקב"ה לאברהם (שם כב, ב): "קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת" ואיאת בגמרא (סנהדרין פט, ב), אמר אברהם: "שני בנים יש לי וכו', תרווייהו רחימנא להו [את שניהם אני אוהב]", ומשמע שאברהם אהב את יצחק ואת ישמעאל במידה שווה, לא כפי שנתבאר בדברי ברש"י שהיה שונאו על שיצא לתרבות רעה.

ביאר בזה מרן הגר"ח זצ"ל (שיחות מוסר, מאמר 'מידות'), שאילו היה מצב זה קיים אצל סתם אדם, שמצד אחד אוהב את בנו ומאידך שונאו, אכן היתה בכך קושיא גדולה, היאך יתכן שאהבה ושנאה משמשים בערבוביה. אולם אצל אברהם אבינו שכל מעשיו היו ללא נגיעות ולא כל פניות כלל, אין בכך כל סתירה. מחד, הוא אהב את ישמעאל אהבה עזה כפי שאהב את יצחק, שהרי שניהם בניו. אולם מאידך, שנא אותו מחמת שלא הלך בדרך התורה ויצא לתרבות רעה, ולפיכך כאשר גרשו הראה לו את אהבתו ונתן לו לחם ומים, אך לא נתן לו כסף וזהב מחמת ששנאו על שיצא לתרבות רעה. זהו שאמרו חז"ל (סוטה מז, א): "לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת".

'קרן אור פניו' - מחמת אהבת הבריות שהביאה לדביקות בה'

כה רבה היתה אהבתו הגדולה של ראש הישיבה מרן הגאון רבי אליעזר יהודה זצוק"ל לכל אחד מבני הישיבה, עד שהמתבונן מהצד היה רואה איך ש'קרן אור

תוכחת ראש הישיבה - דברים היוצאים מן הלב

ידועים דברי חז"ל, כי 'דברים היוצאים מן הלב נכנסים בלב', וביאר בזה בעל חידושי הרי"מ זצ"ל שכאשר הלב מלא וגדוש עד גדותיו, אזי הנמצא בתוכו עולה וגולש החוצה, וחזקה על דברים אלו שייכנסו אל לב השומעים ויפעלו את פעולתם לטובה, משום שאינם אלא דברי הלב.

צורת התוכחה של ראש ישיבה הייתה בדרך של 'דברים היוצאים מן הלב'. ומאחר שהיה ידוע לכל עד כמה ליבו מלא אהבה לכל אחד ממילא תוכחתו הייתה מתקבלת ופועלת מיד. היה מצוי הדבר, שאברך היה מסיים לומר לו את דברי תורתו, וראש הישיבה היה אומר לו: "אתה יכול לומר יותר טוב", ותיכף שנכנס זה שאחריו, היה אומר לו: "ראית את האברך שיצא? הוא אמר חברה טובה" ולא היה בכך כל סתירה, כיון שמרוב אהבתו לכל אחד מתלמידיו היה אומר לו את הדברים שבייאו לו את התועלת המרובה ביותר. ואף אם דברי תורתו היו מצויינים בפני עצמם, מכל מקום אם אפשר להכחיס את האומר ולחנכו להתאמץ לחשוב, ולחדד את סברותיו, הרי שמרוב אהבתו לא היה חוסך תועלת זו, ואומר לו את שבלבו, עם המאור פנים המיוחד שקרן ממנו.

גם אני זכיתי פעם לתוכחה מתוקה זו מראש הישיבה, היה זה כאשר הייתי בתקופת השידוכים והציעו לי הצעת שידוך שלבסוף לא יצאה אל הפועל. אולם ראש הישיבה סבר כי הדרך שהגבתי להצעה הזו, הראתה כי צריך אני לתקן את מידותי. כשנכנסתי בבוקר להתפלל בבית המדרש, ניגש אלי ראש הישיבה באמצע בית המדרש, ואמר לי: "על כל דבר אני יכול לוותר, אולם על מידות לא טובות איני יכול לוותר!" השבתי לו תוך שאני רועד מפחד, כי לא עשיתי כלום מדעתי אלא אחד מרבותי הוא שהורה לי לנהוג כך. כששמעו כן ראש הישיבה, נרגע ואמר: "אם כך הורה לך הרב, הרי זה כבר שיקול דעתו שלו, אך העיקר שאתה לא נכשלת במידותיך", ומיד שב למקומו.

כפי שסיפרתי, כשהייתי צעיר ישנתי תקופה מסויימת אצל ראש הישיבה בבית, אמנם באותה עת לא ידעתי להעריך את הזכות הגדולה שנפלה בחלקי - להסתובב בד' אמותיו, שכן הייתה לי תחושה של ידידות וקירבה גדולה, אך הדבר האהוב ביותר עלי היה לקבל ממנו תוכחה, הן בתורה הן בהנהגה. ואני זוכר שפעם אחת עמדתי באמצע החדר והוא הסתובב הלוך וחזור והריבין בי תוכחה הגונה מבלי שהרפה, והרגשתי באופן מוחשי ביותר שהיא נבעה מתוך אהבת אמת. אכן משום כך, מי שקיבל ממנו תוכחה לא שכח זאת לכל החיים.

פרישות וטהרה - תנאי לאהבת ה'

תנאי נוסף בהשגת אהבת תורה, הוא חיים מתוך קדושה וטהרה, שהרי חיי תורה וחיי עולם הזה הם שני דברים סותרים ואי אפשר שיהיו מתקיימים כאחד. אמנם פשוט שאין חיוב להתנזר לגמרי מכל ענייני עולם הזה, אך הדבר תלוי היאך הוא נעשה, אם באופן של 'הלעיטני נא' - רדיפה אחר התאוות, או בדרך ארץ - כפי הנצרך לאדם להתחזק בלימוד התורה ואהבת ה'.

וכן מציינו אצל ראש הישיבה זצוק"ל, שלא הייתה לו שייכות כלל לעולם הזה כלל. כידוע, לאחר המלחמה הוא מנע את עצמו מאכילת בשר בכדי להשתתף בצערם של ישראל, והיה זה בכלל הנהגתו להתרחק מן התאוות בכלל. ופשוט שרק על ידי הנהגה זו ביחד עם שאר מעלותיו שהיו לו, זכה לקירבת ה' עצומה עד שקרן אור פניו.

לו חידושי תורה שכבר שלח בעבר. כח הזיכרון של ראש הישיבה היה מופלא ביותר ולמעלה מדרך הטבע, והיינו משום שבערה בליבו אהבה לתורה וללומדיה, והיה זוכר כל מה ששמע מכל בן תורה שהיה בישיבה. אמנם, כאמור, יסוד אהבת תורה זו היה מחמת אהבת הבריות הגדולה שהייתה לו, ובלעדיה לא היה אפשר להגיע לאהבת התורה עצומה כעין זו.

וכבר ספרתי כמה פעמים, שפעם נפלה בחלקי הזכות לראות את ראש הישיבה זצוק"ל מיד כשקם - בשעה 3 לפנות בוקר, כשהוא עדיין לבוש בחולצתו בלבד [ולא עם חלוק או 'וסט' כמנהגו], והיטבתי להתבונן איך הוא מתחיל את סדר יומו. וראיתי, שהוא ניגש לש"ס שהיה מונח בארון, ונשקו. זוהי אהבת תורה! כך פתח ה'מריר ראש ישיבה' את יומו, בנשיקה לש"ס!

כמו כן זכיתי לראות בצורה המוחשית ביותר את גודל אהבת התורה של ראש הישיבה זצוק"ל, בשנות בחרותי בישיבה כאשר הייתי מתאכסן בביתו ואוכל על שולחנו. הייתי כבן ארבע עשרה שנים כשבאתי לישיבה, והייתי ישן ואוכל אצל ראש הישיבה בביתו. לאחר זמן מה חזרתי לחוץ לארץ למשך שנה, ושוב חזרתי לישיבה והתאכסנתי בפנימייה ביחד עם חברי הטוב באותה עת - הגאון רבי רפאל שמואלביץ שליט"א [זצ"ל]. לאחר זמן שבת ונסעתי לחוצה לארץ למשך חודש, וכשחזרתי לארץ הגעתי לישיבה באמצע הלילה בשעה שראש ישיבה כבר ישן, אך הוא השאיר לי הודעה, שהוא מבקש שאסור ללון בדירתו - שהייתה במקום משרד הישיבה כעת. הלכתי לביתו לישון, וכשהתעוררתי בבוקר ראיתי את ראש הישיבה עומד ליד מיטתי ומחכה שאתעורר ואפקח את עיני. לכשהבחין שהתעוררתי, תיכף ומיד התכופף ונשק לי על ראשי!

הרבנית שמואלביץ ע"ה - בתו של ראש הישיבה, שהיתה אשה גדולה וחשובה עד מאוד, הייתה אופה עוגה לכבוד שבת, ומאחר שראש הישיבה היה לומד כמה שעות לפני התפלה בשבת, הייתה מכינה עבורו צלחת ובה שלוש פרוסות של עוגה, שיאכל מהן לפנות בוקר. בתקופה שהייתי ישן בביתו היא היתה מכינה בפניה אחת שלוש חתיכות מכוסות במפה עבורו, ובפניה השניה שלוש חתיכות מכוסות במפה עבורי, אולם תמיד הייתי מוצא בפניה שלי חמש חתיכות, ובפניה של ראש הישיבה חתיכה אחת בלבד. אמנם לכאורה הוא דבר של מה בכך, אך יש בו כבדי להראות כיצד הרגיש ראש הישיבה כמו 'אבא' של כל בחור ובחור מהישיבה, שרוצה שיהיה לבחורים את הטוב ביותר, ואפילו אם מדובר בעוד פרוסת עוגה בשבת בבוקר.

היה נהוג בביתו, שכל בחור שאכל על שולחנו בליל שבת היה אומר בפניו 'שטיק'ל תורה'. פעם בליל שבועות לאחר הסעודה, אמר לי לעלות לבית המדרש לחדש חידושי תורה, ולשוב בחצות הלילה ולומר אותם בפניו. והנה, זמן חצות הלילה היה לאחר כשלוש שעות, שיעור זמן ראוי ללמוד ולחדש, ומן הסתם תוך כדי הלימוד היו מתחדשים דברים אף לולי דברי ראש הישיבה, ולמרות זאת הורה לי לשוב אליו ולומר לו אותם, משום שידע שמפני כך אשב ואלמד בהתמדה גדולה עם כל המרץ והכוחות, וזו הייתה מטרתו!

מספרים, שכאשר בחר במזן הגר"ח זצוק"ל לחתן עבור ביתו, היה צריך הגר"ח לומר בפניו 'שטיק'ל תורה' מידי יום ביומו, עד שאמר המשגיח הגאון רבי ירוחם זצוק"ל כי די בזה, ואז יצא השידוך אל הפועל. אינני יודע אם מעשה זה היה כך במדויק או לא, אך הוא בודאי מלמד רבות על אהבת התורה של ראש הישיבה זצוק"ל.

הוי גולה למקום תורה

עוד לפני שהיה בר המצוה, ברח ראש הישיבה מהבית למקומות תורה אחרים. ועלינו לזכור שהיה לו את הבית הטוב ביותר שיכול להיות - האלטע'ר מסלבודקא, ואמא צדקנית שהייתה מיוחסת 17 או 19 דורות של רבנים, ולמרות כל זאת ברח מהבית משום שהרגיש שהמשפחה מתפרנסת מהישיבה והוא סירב ליהנות מכסף הישיבה. הוא גלה ממקום למקום כשכל שאיפתו היא ללמוד תורה מכל גדולי ישראל, בטלז הוא למד תורה אצל הגאון רבי אליעזר גורדון זצ"ל, תקופה נוספת הוא נסע ללמוד אצל בעל האבני נור זצ"ל בסוכצ'וב [למרות שבעל האבני נור היה רבי לחסידים, והוא היה ליטאי, לא ראה בכך כל פגם], אך כנראה שלא הבין את השפה שדברו שם - פולנית חסידיית, ונכנס לבעל האבני נור להתיעץ עמו כדת מה לעשות, השיבו בעל האבני נור שישע, תוך שהוא מרעיף עליו ברכות, [איננו יודעים מה הוא בירכו] והוא קם ונסע.

שנה נוספת הוא למד בישיבת ראדין, ובתקופה זו הוא למד שני סדרים בש"ס - מועד וקדשים. הוא התפרנס ממה שהיה לומד עם ילדים, וכן משימוש קצת כגבאי בית כנסת ועזר בסידור המקומות, ובאותם הפרשות שהרויח, פרנס חמשה תלמידי חכמים שיוכלו לשבת וללמוד, כשביניהם היו, הגאון רבי נפתלי טרופ, רבי אלטר סטוצ'ינר אביו של ראש הישיבה רבי חיים שמואלביץ, ועוד שלושה, שלבסוף נהיו מגדולי ישראל.

אמנם בעיקר הוא למד תורה אצל רבו רבי חיים בריסקע'ר, ומספרים שבעת שסיפר על חמיו ראש ישיבת מיר רבי אליהו ברוך קמאי זצוק"ל שהיה אחד מגאוני הדור, שאמר שאם יזכה לבוא לעוה"ב ויהיה באפשרותו ללמוד תורה עם מי שהוא רוצה, הוא יבחר ללמוד ביחד עם רע"א, הוא הוסיף ואמר, שהוא עצמו יבחר ללמוד עם רבי חיים בריסקע'ר בעולם הבא.

פעם אחת סיפר ראש הישיבה, שבצעירותו הוא הושיב את מרן הגרי"ז זצוק"ל על ברכיו, משום שהיה הרבה יותר מבוגר ממנו, ולמרות זאת ראינו לאחר שנים רבות, שהיה שולח את הבחורים הטובים ביותר בישיבתו שילמדו תורה אצל הגרי"ז. והיינו משום שכל מחשבותיו היו היאך אפשר להתעלות יותר, ואיך אפשר להעלות כל בחור ובחור במעלות התורה והיראה.

*

מוטלת עלינו החובה להתבונן בגדלותו של ראש הישיבה, ללמוד מדרכיו, ולהגיע לתכלית אהבת ה', אהבת הבריות, ובפרט אלו בני התורה, ובכך להשיג את מעלת פנחס שלבסוף זכה להגיע לידי קנאות האמורה בפרשה.

והנה כל מי שזוכה להיות תלמיד הישיבה, הרי הוא בהכרח תלמיד של ראש הישיבה זצוק"ל, ואין כוונת הדברים לענין דברי תורתו בלבד, אלא לענין הדבקות בהנהגותיו - אהבת הבריות שמביאה לידי אהבת תורה, והארת פנים הוא הסימן המובהק לקיום מעלות אלו!

וביותר, עלינו לזכור כי ראש הישיבה זצוק"ל לא היה רק שורש הישיבה בלבד, אלא כל האפשרות שלנו ללמוד בישיבה הק' היא בזכותו בלבד, עד כדי כך שאם רוצים לצייר ולתאר את משמעות המושג 'ראש ישיבה', היינו, ראש שכל הפרטים ניוונים וחיים מכוחו - זה היה ראש הישיבה זצוק"ל! ופשוט שעלינו להכיר לו טובה על כך. וכיון שכל שאיפתו הייתה שכל בני הישיבה יחדשו חידושי תורה, ויאמרו מערכות מתוך עמקות ועיון, הרי שחובה עלינו ללמוד מסכתות בעיון רב, לחזור עליהם, ולחדש בהם חידושים נפלאים, ולהוסיף להתעלות במעלות התורה!

מידת אהבת הבריות - מיסודות עם ישראל והבריאה כולה

הארכנו לדבר בענין מעלה זו של אהבת הבריות, אך עלינו לזכור כי היא אינה תוספת מעלה גרידא, אלא היא מיסודות עם ישראל, וכפי שאמרו חז"ל (יבמות עט, א): "שלושה סימנים יש באומה זו, הרחמנים, והביישנים, וגומלי חסדים", והנה שורש מעלת 'ביישנים' היא מידת הענוה שהיא מידה טובה שאין למעלה הימנה, אולם יסוד מעלת 'רחמנים' ומעלת 'גומלי חסדים' היא 'אהבת הבריות' שרק על ידה אפשר להגיע לידי מעלות אלו. נמצא, שמעלה זו של אהבת הבריות היא מיסודות האומה ורק על ידה ראוי האדם להתדבק בהקב"ה ולקבל את התורה.

יתירה מכך, שנינו (אבות פ"א, מ"ב): "שמעון הצדיק היה משיירי כנסת הגדולה. הוא היה אומר, על שלשה דברים העולם עומד, על התורה, ועל העבודה, ועל גמילות חסדים." ומבואר, כי מעלה זו אינה מיסודות האומה בלבד אלא היא מיסודות כל העולם כולו!

בזמן האחרון נאלצתי לנדוד לדרום אמריקה לצורך הישיבה, ובחסידי שמים זכיתי לראות מראה נפלא ומשמח מאוד. בתי המדרשות היו מלאים בלומדי תורה, ובבעלי בתים השומעים שיעורים לאחר עמל יומם. זו תורה שבאה מתוך אהבת ישראל ומתוך מעשי החסד שהם מרבים בו, ובבחינת 'תורת חסד'. אנשים נפלאים אלו, הם המחזיקים את העולם כפשוטו ממש!

שורש מידות רעות - העדר המלכת הקב"ה על הבריאה

אחר כל אריכות הדברים בענין אהבת הבריות, יש להעמיד כי היפך מידת השלום ואהבת הבריות היא מידת הכעס. שכיון שאדם כועס שוב אין בו את יישוב הדעת להעמיד את עצמו במקום השכנת השלום ואהבת הבריות, מלבד עצם חומר מידת הכעס והמעלות הטובות שמפסיד על ידה וכפי שמצינו בחז"ל (גדרים כב, ב): "אמר רבה בר רב הונא כל הכועס אפילו שכניה אינה חשובה כנגדו וכו' רבי ירמיה מדיפתי אמר משכח תלמודו ומוסיף טיפשות וכו' רב נחמן בר יצחק אמר בידוע שעונותיו מרובין מזכויותיו".

וביאר בזה מרן הרב שך זצוק"ל, ששורש כמעט כל המידות הרעות כגון: גאוה, תאוה, קנאה וכבוד, הוא במה שהאדם סבור שיש בכריאה כביכול דבר אחר חוץ מהקב"ה, ובכך הוא פוגם במלכות ה' יתברך, והיינו, כי האדם הפגום במידות הרעות הללו מחשיב את עצמו לאיש כל יכול, ושאינ אדם השווה לו במעלה, ונמצא שבכך הוא מחלל שם שמים, ואין לו כפרה עולמית. אולם מי שמכבד אחרים, הרי אדרבה, הוא ממליך את הקב"ה בעולמו, שהרי כל אדם נברא בצלם אלוקים, ושנינו (אבות פ"ג מ"ד): "חביב אדם שנברא בצלם", ולפיכך כשמכבדו וגומל עמו חסד כרצונו, הרי בכך הוא מכבד את הקב"ה, ונמצא מרבה כבוד שמים.

יתר על כן, כפי שהתבאר, מי שמחזיק בידו את מידת הכעס ומרחיק את האחרים מעצמו, הרי פוגם בעצם זכותו להצליח בתורה, שהרי יסוד לימוד התורה והזכות ללמודה לאחרים, היא במידת האהבה בתכלית. ומי שמתרחק מאהבת האחרים, וככעסו מרחיקם מעליו, לא יוכל להצליח בתלמודו!

יעזור הקב"ה ויתן, כי נזכה להינצל מכל המידות הרעות, ונוכל לחיות חיים של אהבת תורה ואהבת הבריות. וזכות החיוק בעמל התורה ובידיעתה, תהא לזכות נשמתו הטהורה של מורינו ורבינו ראש הישיבה זצוק"ל, ונראה סייעתא דשמיא בכל מעשה ידינו. אמן.

Kana'us: The Flip Side of Ahavah

Harav Hagaon Peretz Tarshish Shlita

The parshah opens with Hakadosh Baruch Hu telling Moshe Rabbeinu what Pinchas did for Klal Yisrael: פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתו מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בן אהרן הכהן השיב את חמתו מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בן אהרן הכהן השיב את חמתו מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי. Hakadosh Baruch Hu was almost ready to destroy Klal Yisrael, but Pinchas saved the day, and rescued Klal Yisrael.

What is the reward that Pinchas receives? This is a big chiddush, since the general principle is that s'char for a mitzvah is not given in this world: שכר מצוה בהאי עלמא. Nevertheless, for the incredible act of kana'us that Pinchas performed, Hakadosh Baruch Hu gives him reward already in Olam Hazeh: לכן אמר ה'ני נתן לו את בריתי שלום. והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהנת עולם תחת אשר קנא לאלהיו ויכפר על בני ישראל.

We can understand that Pinchas was zocheh to kehunah, since the kohen performs the avodah in the Beis Hamikdash, serving as the shaliach tzibbur for Klal Yisrael and bringing them kapparah. This, in a sense, is what Pinchas accomplished through his act of kana'us: he brought kapparah to Klal Yisrael. Therefore, it is fitting that he and his descendants should merit kehunah.

The bris shalom, however, seems like a surprising reward. Performing an act of kana'us for the sake of Heaven is certainly commendable, especially considering what Pinchas accomplished with this act. But why did that earn him a covenant of peace?

Before answering that question, let's examine an interesting trop that appears in the midst of the passuk that describes Pinchas's act: ויבא אחר איש ישראל אל הקבה וידקר את שניהם את איש ישראל ואת האשה אל קבתה ותעצר המגפה מעל בני ישראל. Before the phrase ותעצר המגפה there is an esnachta, a pause. The Targum Yonasan explains that twelve miracles happened for Pinchas at this time. And after those twelve miracles, it says that Pinchas started to daven, as the passuk in Tehillim states: ויעמד פינחס ויפלל.

What does the word ויפלל mean? It comes from the lashon of פלולין, which is really the root of the word tefillah itself.

Generally, when we daven, we approach Hakadosh Baruch Hu with tachanunim, requests for rachmanus or chein. We know we're not worthy of anything.

Pilulin means coming to Hakadosh Baruch Hu, as it were, with a taanah or a tviah. Pinchas came to Hakadosh Baruch Hu with a claim, a demand. Chazal teach that he looked up to Shamayim and said, "Ribbono Shel Olam! For this lowly, base sin, 24'000 Yidden should be killed?"

Targum Yonasan says that after this tefillah, the mageifah stopped.

First came the act of kana'us. Then, there's an esnachta, a pause, where Pinchas comes and davens, and then, ותעצר המגפה, the plague stops. Hakadosh Baruch Hu accepted the tefillah — He accepted the taanah, the pilulin of Pinchas to save Klal Yisrael and not to wipe them out.

The reason he was zocheh to brisi shalom, then, is that through his taanah, he made peace between Klal Yisrael and Hakadosh Baruch Hu. "Your children are a nation of gadlus, of romemus. This animalistic act does not represent them. It's not a cheit of Klal Yisrael. Just because one person succumbed, that's not a reason for all of Klal Yisrael to be destroyed."

LOVE BEGETS JEALOUSY

We can ask another question, though. We tend to think — perhaps mistakenly — that a kana'i is someone who is careful with a mitzvah kalah k'chamurah, and scrupulous with every minor detail of the mitzvos. If Pinchas was indeed a kana'i, how could he dismiss the severity of the cheit? His kana'us was an expression of being machmir — and yet, when it comes to Klal Yisrael, he's a meikil?

I'd like to offer an explanation based on a principle established by the Zohar.

But let's preface with a question that relates to our own avodas Hashem. How do we know if we truly love Hashem? How do we gauge whether our ahavas Hashem is genuine or whether we're just following what everyone else does?

The passuk states, at the end of Shir Hashirim: כי עזה כמות אהבה קשה כשואל קנאה. In discussing the relationship between Klal Yisrael and Hakadosh Baruch Hu, the passuk compares ahavah to death, and kinah to she'ol. What is she'ol?

The Zohar teaches that there are various levels of Gehinnom, and she'ol is one of the lowest and most severe levels. Kinah, then, is even stronger than ahavah, since it is compared to the most terrifying punishment, that of the lowest part of Gehinnom. And the Zohar states, quite frighteningly: קשה כשאל קנאה כל מאן דרחים ולא קשיר עמיה קנאה לאו רחימותיה רחימותא.

If you love someone, but that love is not accompanied by kinah, it's not real love. An example would be if a man has a very good relationship with his wife, but feels no jealousy. We do not have to elaborate.

If you are not jealous, says the Zohar, that is proof that your love is not real. Only if you have kinah can you know that your love is genuine.

When a Yid feels real ahavah to Hakadosh Baruch Hu, he will be prepared to give up his life: כִּי עֵצָה כְּמִן אֶהְיֶה. But what's even stronger than that love is the kinah that surfaces when a breach occurs in the ahavah. That kinah is as powerful as the suffering of the deepest part of Gehinnom.

Pinchas's kana'us did not stem from anger; he was not, chas v'shalom, a hothead. Rather, it was rooted in his deep ahavah for Hakadosh Baruch Hu. If we love the Eibeshter, he reasoned, how can we allow something to be done that goes against His will so blatantly? This is an affront to the kedushah of Klal Yisrael, an affront to the Eibeshter and to the special kesher we have with Him – the bris kodesh. This must be stopped!

This is why the halachah in such a case is קנאין פוגעין בו; the response is rooted in ahavas Hashem, which creates an even stronger kinah.

Pinchas's ahavah was directed not only toward Hakadosh Baruch Hu, but also to Klal Yisrael, who bring His presence into the world. Ahavah for Hakadosh Baruch Hu and ahavah for Klal Yisrael are synonymous: קודשא בריך הוא ואורייתא וישראל חד הוא.

Because of Pinchas's ahavah for Klal Yisrael, he was able to utter such a tefillah to Hakadosh Baruch Hu, claiming that Klal Yisrael is so great that we have no connection to this cheit, and do not deserve to be punished for it.

His kana'us was an expression of his ahavah – ahavah for the Ribbono Shel Olam, ahavah for Klal Yisrael.

DO WE LOVE HASHEM?

We may ask ourselves, do we have true ahavas Hashem? Do we have true ahavas Yisrael? And a person may say, "Sure I do! I am trying so hard to be mechanech my children. If my son does not get into the yeshiva that I think is the best for him, I will turn over the world."

But is that really ahavah of Hakadosh Baruch Hu? Is it really ahavas Yisrael?

I'd like to conclude with a story that is told about Rav Shach. One morning, after davening, everyone in yeshiva sat down to eat breakfast, but they saw that Rav Shach was not eating. When they asked him why, he responded that this is the time when buses are transporting children to school, and thousands, perhaps hundreds of thousands, of Yiddishe kinderlach are heading to schools where they will be receiving an entirely secular education. How can he eat at this time, knowing that these children are on their way to schools where they will be taught kefirah?

This was Rav Shach's ahavah for Hashem and for Klal Yisrael.

Rav Shach might have been viewed as a kana'i, a fighter of Hashem's battles, but his kana'us was rooted in his ahavas Hashem and ahavas Yisrael.

Seeing the state of Klal Yisrael has to bother us. If we love Klal Yisrael, how can we see Yidden doing aveiros? How can we see members of Klal Yisrael failing to fulfill their tafkid? If we are not kana'im, it means our ahavah is lacking.

We all have to be kana'im.

This week's Bishvilei Haparsha is sponsored by:

